

Psalm 47: Partikularisme en universalisme. Jahwe is ons koning én koning oor die hele aarde

W S Prinsloo

ABSTRACT

Psalm 47: Particularism and universalism. Jahwe is our king and king of all the earth

In this article, Psalm 47 is considered from a text immanent perspective and particular attention is given to the morphological, syntactical, stylistic and semantic facets of the psalm. Although problems of interpretation experienced in respect of Psalm 47 are the same as those for the so-called enthronement psalms, this article concentrates mainly on those research problems that are peculiar to this psalm. Psalm 47 is a hymn comprising of two parallel strophes (vv. 2-6 and 7-10). The reason for the exhortations to praise is the fact that in his deeds of salvation towards Israel, Yahweh has also proved himself to be the mighty, universal king. Psalm 47 probably dates from the exilic or post-exilic period.

- 1 לְמִנְצַחַת לְבְנֵי־קִרְחָה מִזְמוֹר:
2 כְּלֵי־עֲמִים תִּקְעוּ־כֶּף הָרִיעוּ לְאֱלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה:
3 כִּי־יְיָהוָה עֲלִיּוֹן נוֹרָא מֶלֶךְ גָּדוֹל עַל־כָּל־הָאָרֶץ:
4 יְדַבֵּר עַמִּים תַּחֲתֵינוּ וּלְאֻמִּים תַּחַת רַגְלֵינוּ:
5 יִכְחַר־לָנוּ אֶת־נַחֲלָתֵנוּ אֵת גְּאוֹן יַעֲקֹב אֲשֶׁר־אַהֲב סֵלָה:
6 עֲלֶה אֱלֹהִים בְּתִרוּעָה יְהִי בְּקוֹל שׁוֹפָר:
7 וַמְרוּ אֱלֹהִים וַמְרוּ וַמְרוּ לְמִלְכֵנוּ וַמְרוּ:
8 כִּי מֶלֶךְ כְּלֵי־הָאָרֶץ אֱלֹהִים וַמְרוּ מִשְׁכִּיל:
9 מֶלֶךְ אֱלֹהִים עַל־גּוֹיִם אֱלֹהִים יֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא קִדְשׁוֹ:
10a גְּדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסַפוּ עִם אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם
10b כִּי לְאֱלֹהִים מִגְּיֵי־אָרֶץ מֵאֵד נִעְלָה:

1 INLEIDEND

Psalm 47 word gewoonlik saam met Psalm 93, 96, 97, 98 en 99 tot die sogenaamde troonsbestygingspsalms of Jahwe *malak*-psalms gereken. Psalm 47 deel vanselfsprekend dieselfde navorsingsprobleme as die ander troonsbestygingspsalms! Dié psalms word gewoonlik òf histories geïnterpreteer en aan 'n spesifieke historiese situasie verbind, òf dit word kulties

geïnterpreteer en aan een of ander kultiese situasie, veral die sogenaamde troonsbestygingsfees, verbind; of die psalms word eskatologies verklaar. Die betekenis en funksie van die uitdrukking Jahwe *malak* is ook een van die belangrikste interpretasieprobleme van die bogenoemde psalms.

Psalm 47 dra die opskrif לְבָנֵי־קָרַח (letterlik: “vir/van die seuns van Korag”) en word gewoonlik saam met ’n aantal ander psalms, wat dieselfde opskrif het (vgl Pss 42, 44-49, 84-85, 87-88) en dieselfde navorsingsprobleme deel, bestudeer².

In hierdie artikel word egter slegs op die navorsingsprobleme wat eie aan Psalm 47 is, gekonsentreer³. Die eerste saak waarom daar nie eenstemmigheid is nie, is die strofale verdeling. Die mees algemene tendens is om die psalm in twee strofes, naamlik verse 2-6 en 7-10 te verdeel⁴. Nog ’n tweedeling, maar dan in verse 2-5 en 6-10 kom egter ook voor⁵. Die belangrikste vraag is dus of die skeiding by vers 6 of by vers 7 gesoek moet word. Psalm 47 word egter ook soms in drie⁶ of selfs meer strofes verdeel⁷.

Terwyl daar enersyds ’n opvatting heers dat Psalm 47 ’n samehangende geheel en oorspronklike eenheid vorm⁸, is daar andersyds tog ook eksegete wat allerlei redaksionele byvoeginge identifiseer⁹.

Ook wat die *Sitz im Leben* - kulties en histories - betref, bestaan daar uiteenlopende gedagterigtings¹⁰ oor Psalm 47: Die psalm word aan ’n verskeidenheid kultiese geleenthede gekoppel en vanaf die voor-eksiliese tot die ná-eksiliese tyd gedateer. Dikwels word daar meer oor die reconstruering van die *Sitz* gespekuleer as wat daar met die teks self geworstel word.

Oor die *Gattung* van die psalm is daar egter redelike eenstemmigheid, naamlik dat dit as ’n himne beskou moet word.

Hoewel daar hier nie aandag aan die resepsiegeskiedenis van die psalm gegee word nie, moet tog genoem word dat vanaf die vroeë kerk die psalm gebruik is om die hemelvaart van Jesus Christus te vier, ’n gebruik wat vandag soms nog voorkom¹¹.

2 ’N ANALISE VAN PSALM 47

By hierdie analise van Psalm 47 word selfs nie eers gepoog om al bogenoemde vrae en probleme te beantwoord nie. Hier word hoofsaaklik op ’n teksimmanente lees van die psalm gekonsentreer. Hierdie benadering pretendeer nie om antwoorde op al die vrae te gee nie, maar sou wel ’n woord kon meespreek wat sommige daarvan betref. Dit is egter ook so dat dit onmoontlik is om op grond van die psalm self antwoorde op sommige van die vrae te kry.

motivering vir die oproep tot lof. Hieruit blyk dat Jahwe se universele koningskap een van dié redes is vir die oproep tot lof.

Nog 'n kenmerk van vers 3 is die alliterasie wat bewerk word deur עָלָיִן en עָל. Die voorkoms van die voorsetsel עָל en die werkwoordstam עָלָה is egter nie net tot hierdie vers beperk nie. Dit word ook op twee ander plekke in die psalm ten op sigte van Jahwe gebruik. In vers 6 word gesê dat Elohim “opgaan¹⁶ (עָלָה) onder gejuig”. עָלָה is ook die laaste woord in die psalm: “Hy [d i Elohim, W S P] is ten hoogste verhewe” (נִעְלָה, v 10). Die voorsetsel עָל word nog twee keer - beide kere in vers 9 - gebruik (עַל-גּוֹיִם, “oor die volkere”; עַל-כִּסֵּא קֹדֶשׁוֹ, “op sy verhewe troon”). Uit bogenoemde voorbeelde blyk dit dat die herhaling van die voorsetsel עָל en die werkwoordstam עָלָה die gedagte van Jahwe as die verhewe en universele koning sterk beklemtoon¹⁷.

Vers 4 en 5 stem opvallend met mekaar ooreen deurdadig beide verse deur derdepersoon manlik enkelvoud imperfekta ingelei word: יִדְבַר (“Hy onderwerp...”) en יִבְחַר (“Hy verkies...”). Jahwe is in elkeen van die gevalle die subjek van die werkwoord. Daar is nog meer redes waarom hierdie twee verse nou aan mekaar verbind moet word: Die eerste persoon meervoud kom by beide voor (תַּחֲתֵינוּ, “onder ons”, v 4; רַגְלֵינוּ, “onder ons voete”, v 4; לָנוּ, “vir ons”, v 5; נַחֲלֵתָנוּ, “ons erfdeel”, v 5) waaruit blyk dat die volk van Jahwe hier aan die woord is. Hierdie eerste persoon enkelvoudvorme bewerkstellig ook klankspel deur middel van die u-klanke. Daar is egter 'n verdere rede waarom vers 4 en 5 nou aan mekaar koppel: Soos aangetoon sal word, word 'n ellipsis¹⁸ in beide verse gebruik. Die voorsetsel לְ kom ook in beide verse voor (לְאֲמִים, “vir die volke”, v 4; לָנוּ, “vir ons”, v 5). Soos wat aangetoon sal word, funksioneer die voorsetsel hier kontrasterend. Al hierdie argumente dui daarop dat vers 4 en 5 nou aan mekaar gekoppel is.

Vers 4 en 5 verbind as kombinasie met die voorafgaande vers 3. Die motiverende partikel כִּי word by beide verse veronderstel sodat vers 4 en 5 - saam met vers 3 - beskou moet word as motivering vir die oproep tot lof in vers 2. Vers 4 en 5 is 'n presisering van vers 3. Vers 4 en 5 spel dus uit wat bedoel word met die stelling dat Jahwe, die Allerhoogste, “gedug” is en dat Hy koning oor die hele aarde is. In vers 4 word dit in “negatiewe” terme gedoen, naamlik dat Hy die volke aan “ons” (d i Israel) onderwerp het en in vers 5 word dit in positiewe terme uitgespel in die sin dat Hy “ons” uitverkies het. Hierdeur word 'n kontras tussen Jahwe se straffhandeling teenoor die ander volkere en sy heilshandeling teenoor sy eie volk bewerk. Sowel Jahwe se straf- as sy heilshandeling funksioneer hier dus as motivering tot lof. Dit is belangrik om daarop te wys dat Jahwe se

soos reeds aangetoon, 'n belangrike rol by verse 3-5. In dié sin sluit vers 6 dus nou by hierdie verse aan. Dit is opmerklik dat vers 6 ook wat woordopname betref nou by die voorafgaande verse aansluit. Om die waarheid te sê, daar sou selfs van 'n *inclusio* of ringstruktuur gepraat kon word tussen vers 2 en vers 6 omdat daar opvallende woordherhalings tussen die twee verse bestaan: Die בְּקוֹל רִנָּה (“met die stem van gejubel”) van vers 2 stem baie ooreen met die בְּקוֹל שׁוֹפָר (“met die stem van ramshoring”) van vers 6. Verder kom die stam רוּע sowel in vers 2 (הָרִיעוּ , “juig”) as in vers 6 (בְּתִרוּעָה , “met gejuig”) voor. Hoewel die werkwoord עָלָה (“Hy gaan op”) op verskillende maniere geïnterpreteer kan word²⁵, moet dit hier in terme van die koningsmetafoor verstaan word: God word hier as koning geloof wat sy troon bestyg (vgl ook v 9). Dit beteken egter nie dat ons hier noodwendig met 'n konkrete kultiese situasie te doen het nie.

Daar kan dus met oortuiging gesê word dat vers 6 die afsluiting van die eerste strofe vorm en dat verse 2-6 dus 'n afgeronde strofe vorm.

Die tweede strofe word, soos die eerste strofe (vgl v 2), ingelei deur imperatiewe tot lof. Hierdie imperatiewe bied die eintlike rede waarom gesê kan word dat die tweede strofe nie by vers 6 nie, maar wel by vers 7 begin. 'n Opvallende kenmerk van vers 7 is dat die imperatief זָמְרוּ nie minder as vier keer in hierdie versreël voorkom nie:

$\text{זָמְרוּ אֱלֹהִים זָמְרוּ זָמְרוּ לְמַלְכֵנוּ זָמְרוּ}$
a b a a b a

Die twee versdele van vers 7 is parallel opgebou en het soos hierbo aangetoon beide 'n aba-patroon. Hierdie opbou van die versreël laat vanselfsprekend die klem sterk op die feit val dat God geloof moet word. Die himniese element word nog sterker beklemtoon deurdat זָמְרוּ weer 'n keer, dit wil sê vir die vyfde maal, voorkom (vgl v 8). Hierdie opbou van vers 7 laat egter ook groot klem op element b, אֱלֹהִים (“God”) en מַלְכֵנוּ (“ons koning”) val. Hieruit blyk dat dit veral die koningskap van God is wat geloof moet word. Soos in die geval van die eerste strofe (vgl v 4 en 5), word die eerste persoon meervoud (“ons koning”) hier gebruik om die persoonlike verhouding tussen God en sy volk tot uiting te laat kom.

Die feit dat Jahwe as koning regeer is, soos reeds aangetoon, die grondliggende motivering vir die oproep tot lof. In vers 3 word Jahwe “'n groot koning” genoem; hier in vers 7 “ons koning”; in vers 8 “koning oor die hele aarde” en in vers 9 word gesê, “Hy heers as koning oor die volke”.

vreemde volke hier as 't ware die volk van die God van Abraham word. Dit pas goed in by die strekking van die hele psalm en spesifiek by die direkvoorafgaande vers, naamlik dat God oor al die volke heers. Vers 10a sê dus dieselfde saak net op 'n ander manier.

Dit is belangrik om in hierdie verband op te merk dat termino-logie uit die aartsvadertradisie 'n prominente plek in Psalm 47 inneem. Vers 5 praat van יַעֲקֹב גָּאֹן ("die trots van Jakob") binne die konteks van die uitverkiesende liefde van Jahwe teenoor sy eie volk. Hier in 10a word daar weer 'n term uit die aartsvadertradisie gebruik, naamlik עַם אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם. Hier word dit egter nie, soos hierbo aangetoon, van Israel gebruik nie, maar wel van die vreemde volke. 'n Term uit die aartsvadertradisie - ons sou kon sê 'n nasionalistiese of partikularistiese term - word gebruik om die universele heerskappy van Jahwe te verwoord. In vers 10a vloei partikularisme en universalisme dus ineen. Dit is egter nie 'n nuwe gedagte nie, want vroeër in die psalm is reeds gesê dat Jahwe "ons koning" is (vgl bv v 7) én dat Hy koning oor die "hele aarde" is. Die betekenis van Abraham het veral daarin gelê dat Jahwe hom uit die dampkring van vals gode geroep het tot erkenning van die ware God. Dit is waarskynlik ook die teologiese betekenis van die aartsvadertradisie in hierdie teks³⁴.

Vers 10b sluit baie nou by die voorafgaande 10a aan en bevestig dat die "edeles" van die vreemde volke ook as God se volk gereken word. Vers 10b moet gesien word as die samevatting van die grondgedagte van die psalm, naamlik dat Jahwe alles beheers. Die כִּי van 10 is nie motiverend soos dié van vers 3 en 8 nie, maar het 'n bevestigende of empatiese funksie. Die versdeel כִּי לְאֱלֹהִים מְגַבֵּי אֲרָץ kan gevolglik vertaal word met "Inderdaad/voorwaar, die skilde van die aarde behoort aan God"³⁵. Die uitdrukking מְגַבֵּי אֲרָץ (letterlik "skilde van die aarde") is waarskynlik 'n metaforiese manier om van die magtiges van die aarde te praat³⁶. Dit is opvallend dat status constructus vorme by sowel 10a (נְדִיבֵי עַמִּים, "die edeles van die volke") as by 10b (מְגַבֵּי אֲרָץ, "die skilde/magtiges van die aarde"³⁷) voorkom. Hiermee word daar nie net 'n nog nouer band tussen die twee verse gelê nie, maar in die lig van die bespreking tot dusver kan ons sê dat die "edeles" en die "magtiges" dieselfde groep mense aandui. In sowel vers 10a as 10b gaan dit oor die erkenning deur die volke van Jahwe se universele koningskap.

Vers 10b, en dus die psalm as geheel, eindig letterlik op 'n hoogtepunt met die woorde מָאֵד נֶעְלָה ("Hy is baie hoog verhewe"). Met hierdie uitdrukking gryp vers 10b weer terug na vers 2 en na vers 6 toe en kan daar met reg gesê word dat die verhewenheid van Jahwe as koning die hooftema van die psalm en die hoofrede tot die oproep tot lof is. Dat God

“verhewe” is beteken dat Hy alle mag in die hande het - dat Hy koning is. Die uitdrukking **מָאֵד נִצְלָה** moet waarskynlik ook as 'n polemiese element beskou word.

Die psalm as geheel vorm ook 'n *inclusio* deurdat die uitdrukking **לְאֱלֹהִים** (“vir/aan God”) sowel aan die begin (vgl v 2) as aan die einde (vgl 10b) voorkom. Dit moet ook nog vermeld word dat die woord **אֱלֹהִים** of **יְהוָה** feitlik in elke versreël voorkom: Vers 2: **אֱלֹהִים**; vers 3: **יְהוָה**; vers 6: **אֱלֹהִים**, **יְהוָה**; vers 7: **אֱלֹהִים**; vers 8 **אֱלֹהִים**; vers 9: **אֱלֹהִים** (2x); vers 10a: **אֱלֹהִים**; vers 10b: **אֱלֹהִים**. Dit blyk dat die woord **אֱלֹהִים** nie minder as agt maal in die psalm voorkom nie. Selfs in vers 4 en 5 waar dit nie voorkom nie, is God die subjek van die werkwoorde. Hieruit kan afgelei word dat Psalm 47 in die volle sin van die woord 'n teosentriese psalm is en dat alle lof Hom toekom. Zenger³⁸ toon aan dat daar in die eerste strofe (vv. 2-6) 'n oproep is om God se lof te akklameer, terwyl dit in die tweede strofe (7-10) meer om 'n oproep tot proklamasie of verkondiging van God se koningskap gaan.

3 KONKLUSIE

Op grond van die voorafgaande analise van die psalm kan die volgende samevattende opmerkings gemaak word:

Psalm 47 bestaan uit twee strofes, naamlik verse 2-6 en 7-10. Die strofes het 'n parallelle opbou in die sin dat beide strofes bestaan uit oproepe tot lof wat gevolg word deur motiveringe waarom Jahwe geloof moet word. Die basiese rede vir die oproepe tot lof is die feit dat Jahwe die verhewe, magtige en universele koning is. Jahwe het homself as magtige koning bewys op grond van sy heilsdade in die geskiedenis.

Van Uchelen³⁹ vat die inhoud en bedoeling van die psalm dus met reg soos volg saam: “Gods koningskap is verworteld in zijn handelen aan Israël en zal vrucht dragen in zijn verhouding tot de volken”. Die verskil tussen Israel en die volke word opgehef in Psalm 47. Die volke en hulle leiers kom tot die erkenning dat Jahwe oor almal en alles regeer. Partikularisme en universalisme vloeï dus ineen.

Oor die historiese en kultiese *Sitz* kan die volgende opmerkings gemaak word. Dit kan nie ontken word dat Psalm 47 terminologie uit die voor-eksiliese kultus en terminologie uit die troonsbestyging van 'n aardse koning en selfs motiewe uit die kanaänitiese wêreld gebruik het nie. Ten spyte van dié terminologie is dit tog nie moontlik om die psalm op grond van sy eie inhoud aan 'n spesifieke kultiese of historiese situasie te verbind nie⁴⁰. 'n Mens moet ook aanvaar dat die psalm afgesien van sy

oorspronklike situasie telkens in ander kultiese of liturgiese situasies gefunksioneer het.

Indien ek egter 'n keuse oor die ontstaandatum sou moes maak, sou ek kies vir die eksilies/na-eksiliese tyd. 'n Paar sake wys in hierdie rigting. Ten spyte van die feit dat die psalm teruggryp op en gebruikmaak van voor-eksiliese motiewe en terminologie is daar tog tekens van stilistiese en teologiese ooreenkomste met 'n boek soos Deuterotelesaja sodat gesê kan word dat die psalm ten minste in die ballingskap kon ontstaan het⁴¹. Die klem op die universalistiese koningskap van Jahwe sou kon dui op 'n tyd toe die Judese monargie nie meer bestaan het nie. Die psalm wil deur sy optimistiese wêreldbeskouing sê dat Israel nieteenstaande, of juis te midde van, die ballingskap geglo het dat God koning is. Die funksie van hierdie himniese psalm sou dus wees om mense op te roep tot lof, maar tog ook om hulle te vertroos en moed te gee. Die polemiese aard van die psalm waarna telkens verwys is, sou in beide hierdie elemente se diens kon staan.

Terwyl hierdie uitgawe van *Skrif en Kerk* op die eenheid van die kerk en op die verhouding tussen eenheid en verskeidenheid konsentreer, kan in dié verband vermeld word dat Zenger⁴² met reg opmerk dat Psalm 47 die volke tot eenheid in 'n versoende verskeidenheid oproep. Eenheid en verskeidenheid - of om dit anders te stel, universalisme en partikularisme - word dus met mekaar versoen in Psalm 47. Eenheid, volgens Psalm 47, bestaan in die erkenning van Jahwe as koning.

NOTAS:

- 1 Aangesien ek elders meer volledig oor dié problematiek geskryf het, word die probleme nie hier weer bespreek nie. Vergelyk W S Prinsloo, "Psalm 93: Jahwe is van altyd af Koning oor alles en almal", *NGTT* 34/3 (1993), 248-261; W S Prinsloo, "Psalm 99: Die Here, ons God is heilig", *HTS* 49/3 (1993), 621-636; W S Prinsloo, "Psalm 98: Sing 'n nuwe lied tot lof van die Koning, Jahwe", *HTS* 50/1 & 2 (1994), 155-168; W S Prinsloo, "Psalm 97: Almal moet bly wees, want Jahwe is Koning", *HTS* 51/4 (1995), 1088-1113; W S Prinsloo, "Psalm 95: If only you will listen to his voice!", in: M D Carroll, D J A Clines & P R Davies, *The Bible in human society. Essays in honour of John Rogerson* (JSOT SS 200), Sheffield 1995, 393-410.
- 2 Hier word ook nie ingegaan op die problematiek (byvoorbeeld die samehang, redaksiesgeskiedenis en historiese en kultiese *Sitz im Leben*) van die Koragpsalms nie. Vergelyk hiervoor byvoorbeeld G Wanke, *Die Zionstheologie der Korachiten* (BZAW 97), Berlin 1966; M D Goulder, *The Psalms of the sons of Korah* (JSOT SS 20), Sheffield 1982; E Zenger, "Zur redaktionsgeschichtlichen Bedeutung der Korachpsalmen", in: K Seybold & E Zenger (Hrg.), *Neue Wege der Psalmenforschung* (Herders Biblische Studien 1), Freiburg/Basel/Wien 1994, 175-198.

- 3 Vergelyk O Loretz, *Ugarit-Texte und Thronbesteigungspsalmen. Die Metamorphose des Regenspenders Baal-Jahwe (Ps 24, 7-10; 29; 47; 93; 95-100 sowie Ps 77, 17-20; 114)*, Münster 1988, 41-51 vir 'n volledige *Forschungsgeschichte* van Psalm 47. Vergelyk ook A Caquot, "Le psaume 47 et la royauté de Yahwé", *Revue D'Histoire et de Philosophie Religieuses* 39/4 (1959), 312-314.
- 4 Vergelyk byvoorbeeld H Hupfeld/W Nowack, *Die Psalmen I*, Gotha ³1888, 644; H Gunkel, *Die Psalmen*, Göttingen ⁶1986, 202; J Muilenburg, "Psalm 47", *JBL* 63 (1944), 246; E J Kissane, *The book of Psalms I*, Dublin 1953, 205-207; H-J Kraus, *Psalmen 1. Teilband* (BKAT XV/1), Neukirchen-Vluyn ³1966, 350-354; J P M van der Ploeg, *Psalmen I* (BOT), Roermond 1973, 287, 291; L G Perdue, "'Yahweh is king over all the earth'. An exegesis of Psalm 47", *Restoration Quarterly* 17 (1974), 91; N A van Uchelen, *Psalmen deel II* (POT), Nijkerk 1977, 48-52; P C Craigie, *Psalms 1-50* (WBC), Waco ²1984, 347; J Jeremias, *Das Königtum Gottes in den Psalmen. Israels Begegnung mit den kanaänischen Mythos in den Jahwe-König-Psalmen* (FRLANT 141), Göttingen 1987, 51; E S Gerstenberger, *Psalms Part I with an Introduction to cultic poetry*, Grand Rapids, Michigan 1988, 196; F-L Hossfeld & E Zenger, *Psalmen I* (NEB 29), Würzburg 1993, 290-291; J L Mays, *Psalms* (Interpretation), Louisville 1994, 186. Hoewel W G E Watson, *Classical Hebrew poetry. A guide to its techniques* (JSOT SS 26), Sheffield ²1986, die psalm in 5 stansas, naamlik 2-3, 4-5, 6, 7-8, en 9-10 verdeel, kom sy verdeling basies ook op 'n tweekledige 2-6 en 7-10 verdeling neer.
- 5 Vergelyk byvoorbeeld H Schmidt, *Die Psalmen* (HAT 15), Tübingen 1934, 90; A A Anderson, *Psalms (1-72)* (NCBC), Grand Rapids, Michigan ²1981, 360; J Ridderbos, *De Psalmen* (COT), Kampen 1958, 54-58; B Janowski, "Das Königtum Gottes in den Psalmen", *ZThK* 86 (1989), 438-439; J S Sibinga, "Some observations on the composition of Psalm XLVII", *VT* 38 (1988), 474-479 kom op grond van 'n woordtelling tot 'n 2-5, 6-10 verdeling. Hy bespeur allerlei konsentriese patrone in beide strofes asook 'n "mathematical centre" van die psalm. Om bloot op grond van 'n woordtelling tot sulke konklusies te kom, oortuig egter nie.
- 6 P van der Lugt, *Strofische structuren in de Bijbels-Hebreeuse poëzie*, Kampen 1980, 262, verdeel die psalm in drie stansas, naamlik verse 2-5, 6-9 en 10. Dié indeling is reeds vroeër die eeu deur H Herkenne, *Das Buch der Psalmen* (Die Heilige Schrift des AT V/2), Bonn 1936, 177-179 maak. R Kittel, *Die Psalmen* (KAT XIII), Leipzig/Erlangen ⁴1922, 174-179 en A F Kirkpatrick, *The book of Psalms*, Cambridge ¹²1957, 259 neem verse 2-5, 6-8 en 9-10 as indeling.
- 7 Vergelyk Van der Lugt, *a w*, 263-264 vir 'n oorsig oor die belangrikste eksegete se strofale verdelings. C A & E G Briggs, *The book of Psalms vol I* (ICC), Edinburgh ⁴1927, verdeel die psalm in vyf strofes, naamlik verse 2-3, 4-

5, 6-7, 8-9 en 10; D Michel, *Tempora und Satzstellung in den Psalmen*, Bonn 1960, 218 verdeel die Psalm in vier dele, naamlik verse 2-5, 6, 7-8 en 9-10.

- 8 J Schaper, "Psalm 47 und sein 'Sitz im Leben'", *ZAW* 106 (1994), 263, stel dit soos volg: "Wir gehen also im folgenden von der literarischen Einheitlichkeit von Ps 47,2-10 aus".
- 9 Vergelyk byvoorbeeld Briggs & Briggs, *a w*, 398. Loretz, *a w*, 64 voer op grond van sy kolometriese analise aan dat slegs verse 2, 6 en 9 tot die kern van die psalm behoort. Die res van die psalm, verse 3-5, 7-8 en 10, sê hy, is deel van 'n latere redaksiefase. E Zenger, "Der Gott Abrahams und die Völker. Beobachtungen zu Psalm 47", in: M Görg (Hrsg), *Die Väter Israels. Beiträge zur Theologie der Patriarchenüberlieferungen im Alten Testament*, Stuttgart 1989, 425 kom na 'n literêr-kritiese analise tot die gevolgtrekking dat slegs verse 2-3a, 6-8a en 9 tot die "Grundschrift" van die psalm hoort. Die res van die psalm is na die tyd bygevoeg.
- 10 Vergelyk Loretz, *a w*, 50 voetnoot 33 waarin hy aantoon en voorbeelde gee van die feit dat die psalm deur eksegete vanaf die intog in die land tot in die na-eksiliese tyd gedateer word. Loretz, *a w*, 65 self is van mening dat een deel van die psalm (vv 2, 6 en 9) uit die voor-eksiliese tyd kom, terwyl die res van die psalm (vv 3-5, 7-8 en 10) uit die na-eksiliese Joodse gemeente afkomstig is. Vergelyk ook Zenger, *a w*, 1989, 425-426 wat die een deel van die psalm in die agste eeu dateer, terwyl die latere bewerking van die psalm volgens hom uit die eksiliese of selfs na-eksiliese tyd kom.
- K H Ratschow, "Epikrise zum Psalm 47", *ZAW* 53 (1935) verbind Psalm 47 byvoorbeeld aan wat hy noem die *Königskult*. In dié ritueel word die koning as 'n kultuspersoon as 't ware God én wêreldheerser. Ratschow maak dié gevolgtrekkings veral op grond van Egiptiese en Assiriese parallele. J M Roberts, "The religio-political setting of Psalm 47", *BASOR* 221 (1976), 132, probeer 'n kultiese en historiese raamwerk vir die psalm skep en verwoord dit soos volg: "This observation suggest a setting for the psalm in a cultic celebration of Yahweh's imperial accession, based on the relatively recent victories of David's age, which raised Israel from provincial obscurity to an empire of the first rank".
- Kirkpatrick, *a w*, 259 plaas die psalm ook in die voor-eksiliese tyd, naamlik die agste eeu; vergelyk ook byvoorbeeld Ridderbos, *a w*, 50; Kissane, *a w*, 205; Goulder, *a w*, 157; Muilenburg, *a w*, 250; Jeremias, *a w*, 68 wat almal die psalm voor-eksilies dateer.
- Briggs & Briggs, *a w*, 398 dateer die psalm na-eksilies, naamlik in die Persiese periode. J Ohlshausen, *Die Psalmen*, Leipzig 1853, 207 dink aan die Makkabese tyd as ontstaansdatum.
- B Duhm, *Die Psalmen* (KHAT XIV), Tübingen 1922, 195 is van mening dat ons hier met 'n liturgiese komposisie te doen het sodat "über seine Abfassungszeit kaum etwas näheres auszumachen ist".

- 11 Ridderbos, *a w*, 58 maak in dié verband die volgende opmerking oor vers 10: "Ook hier ligt weer, evenals in vs 6 en vs 9, de gedachte aan Christus' hemelvaart zeer voor de hand'.
- 12 Jeremias, *a w*, 52.
- 13 W A M Beuken, "Psalm XLVII: Structure and drama", in: A S Van der Woude, *Remembering all the way...* (OTS XXI), Leiden 1981 40, wys met reg daarop dat die לָּ by לְאֱלֹהִים as 'n "double-duty prefix" funksioneer en dat לְאֱלֹהִים dus nie 'n vokatief is nie.
- 14 Schaper, *a w*, 266.
- 15 Van der Lugt, *a w*, 263 wys daarop dat die twee uitdrukkings in 'n chiasiese relasie staan.
- 16 Die *Afrikaanse Bybelvertaling* (1983), "God gaan op na sy tempel toe...", voer die beginsel van die dinamies-ekwivalente vertalingswyse hier te ver. Die opvatting van die vertalers is op die teks afforseer, want hier is geen sprake van "tempel" in die teks nie.
- 17 Watson, *a w*, 373 merk dus met reg op: "The twin repetition of עֲלֶה (middle and end of poem) reinforces the divine title עֲלֶיךָ and is echoed by the preposition עַל (x3)".
- 18 Hier word aangesluit by die definisie wat Watson, *a w*, 303-304, van ellips gee: "Ellipsis is the omission of a particle, word or group of words within a poetic or grammatical unit, where its presence is expected".
- 19 Watson, *a w*, 344 omskryf dié stylfiguur soos volg: "...a ballast variant is simply a *filler*, its function being to fill out a line of poetry that would otherwise be too short". Vergelyk ook W Bühlmann & K Scherer, *Stilfiguren der Bibel. Ein kleines Nachschlagewerk*, Fribourg 1973, 36.
- 20 Vergelyk die tekskritiese apparaat van *BHS* waar aangetoon word dat die *LXX* en die Siriese vertaling vir die moontlikheid kies. Vergelyk ook Roberts, *a w*, 130.
- 21 Vergelyk Hossfeld & Zenger, *a w*, 1993, 292.
- 22 Goulder, *a w*, 115, formuleer dit met reg soos volg: "The imperfects ... stand for the continuity of the divine action".
- 23 *A w*, 292: "Dit vers komt onverwacht, onvoorbereid". Olshausen, *a w*, 206 het ook reeds in die vorige eeu opgemerk dat vers 6 geïsoleerd is.
- 24 Vergelyk Schaper, *a w*, 264-265 in hierdie verband.

- 25 Die werkwoord verwys volgens sommige eksegete na God se opvaart na die hemel toe (hemel hier in die Ou-Testamentiese sin van die woord, vgl Gen 17:22; 35:13; Rig 13:20). Dit sou kon dui op die ark - as simbool van die teenwoordigheid van Jahwe - wat in prosssessie na die tempel toe gedra is (vgl 2 Sam 6:5). S Mowinckel, *The Psalms in Israel's worship I*, Oxford 1962, 171 verteenwoordig dié standpunt, wat binne konteks van sy troonsbestygingshipotese verstaan moet word: "The royal entry of Yahweh, at which he himself is present, symbolized by his holy 'ark', is the pre-eminent visible centre of the experiences connected with the enthronement festival". Vergelyk ook Jeremias, *a w*, 58 wat dit ook met die ark verbind. Hossfeld & Zenger, *a w*, 1993, 292 sê dat אָרְכָּה hier gesien moet word as 'n verduideliking van wat met אָרְכָּה bedoel word en dat dit as "Inbesitznahme des Zion als Thronstz" gelees moet word. Hossfeld & Zenger, *ibid*, sê verder ook dat dit moeilik is om die spesifieke kultiese geleentheid te bepaal en dat die *Ladeprozession* wat deur meeste geleerdes aanvaar word nie bewys kan word nie. Vergelyk verder Loretz, *a w*, 57-58 wat 'n uitvoerige uiteensetting gee van die verskillende maniere waarop אָרְכָּה in die loop van die tyd geïnterpreteer is.
- 26 Vergelyk Beuken, *a w*, 41.
- 27 M Dahood, *The Psalms I* (AB 16), Garden City, New York 1966, wys daarop dat die uitdrukking 'n polemiese toon het. Ek is ook van mening dat die sogenaamde troonsbestygingspsalms (47, 93, 96-99) talle polemiese elemente bevat. Die saak sou egter 'n volledige ondersoek vereis.
- 28 Hoewel die betekenis van die woord אָרְכָּה onseker is, het dit hier waarskynlik die betekenis van 'n loflied (vgl Craigie, *a w*, 349).
- 29 Van der Ploeg, *a w*, 293.
- 30 Vergelyk byvoorbeeld die LXX.
- 31 Byvoorbeeld Gunkel, *a w*, 201; Duhm, *a w*, 194; Briggs & Briggs, *a w*, 400; Kirkpatrick, *a w*, 262; Craigie, *a w*, 347; Van der Ploeg, *a w*, 287; Kraus, *a w*, 348; M Buitenwieser, *The Psalms*, Chicago/Illinois 1938, 353; W O E Oesterley, *The Psalms I*, London 1939, 259; F Nötscher, *Die Psalmen* (ATD), Würzburg 1953, 94; A Deissler, *Die Psalmen*, Düsseldorf 1979, 192.
- 32 Muilenburg, *a w*, 243 merk met reg op: "To alter the text in a way that is stylistically awkward, without strong manuscript support... and in a way that is contrary to the movement of the poem as a whole, is to distort the obvious purport of the poem". Onder diegene wat ook die *MT* behou, tel byvoorbeeld: H Schmidt, *a w*, 190; Kittel, *a w*, 171; König, *a w*, 224; Van der Lugt, *a w*, 262; A Weiser, *Die Psalmen I* (ATD 14/1), Göttingen 1955, 252; Hossfeld & Zenger, *a w*, 1993, 291; Schaper, *a w*, 262.

- 33 *A w*, 47.
- 34 Zenger, *a w*, 1989, 429.
- 35 Vergelyk Herkenne, *a w*, 179.
- 36 Hupfeld/Nowack, *a w*, 647.
- 37 O Loretz, "Psalmstudien III", *Ugarit-Forschungen* 6 (1974), 179, vertaal die uitdrukking מַגְנֵי־אֶרֶץ met "geskenke van die aarde". Om by dié interpretasie uit te kom, moet hy egter die laaste deel van vers 10a as latere redaksionele byvoeging beskou.
- 38 Zenger, *a w*, 1989, 425.
- 39 Van Uchelen, *a w*, 49.
- 40 Beuken, *a w*, 39.
- 41 Vergelyk Schaper, *a w*, 269-273, vir 'n motivering van dié stelling.
- 42 Zenger, *a w*, 1989, 430.